

– Mindre kjedemakt vil

Matkjedeutvalget ønsket å begrense makten til dagligvarekjedene. Det vil gi forbrukerne høyere matvarepriser, mener økonomiprofessor.

TOR ARNE FANGHOL
TOR HØVIK (foto)
tor.fanghol@bt.no

To år etter at det såkalte matkjedeutvalget med brask og bram stilte norske dagligvarekjeder til veggs for ufine metoder og maktmisbruk overfor dagligvareprodusentene, er det lite igjen av de mest drastiske forslagene utvalget kom med.

Forbrukerne ville tape

– Matkjedeutvalget vektla skjevhetene i maktforholdet mellom leverandører og matvarekjedene. Deres forslag gikk langt i å forsøke å begrense makten til kjedene i form av en lovregulering, sier professor Tommy Staahl Gabrielsen ved Universitetet i Bergen.

Han satt i utvalget som nå har vurdert behovet for en lovregulering av dagligvaresektoren. Deres forslag til «Lov om god handelskikk» er langt mindre drastisk enn matkjedeutvalgets forslag.

– Gitt at en slik maktoverføring ville gi leverandørene mer kraft i forhandlingene, ville det bety at de kunne få bedre betalt for produktene enn de får i dag. Denne økningen vil forbrukerne måtte betale i form av høyere priser, sier Staahl Gabrielsen.

Trusler virker

Matkjedeutvalget mente at kjedene presset leverandørene i forhandlinger, med trusler om såkalt delisting.

Det betyr at butikkene truet med å ta leverandørenes produkter ut av dagligvarehyllene. Utvalget mente dette var et eksempel på maktmisbruk, og at praksisen måtte rammes av et lovverk.

– I det nye lovforslaget ser vi ikke trusler om såkalt delisting som maktmisbruk, men tvert imot som et viktig middel for å få konkurransemekanismen til å fungere. Tenk deg en leverandør som hadde en beskyttelse

fakta

matkjedeutvalget

- Et utvalg nedsatt av tre departementer. Ledet av Einar Steensnæs (KrF).
- La frem sin innstilling i april 2011, der det ble foreslått følgende hovedpunkter:
- En lov om god handelsskikk som skulle regulere forretningsforholdet mellom matkjeder og leverandører i dagligvarebransjen.
- Opprettelsen av et dagligvareombud, en dagligvareportal der publikum kan sjekke matvarepriser mot hverandre (utredes nå av Forbrukerrådet) og obligatorisk matmerking.
- Blant andre anbefalinger ønsker utvalget å endre konkurranse-lovens fusjonskontrollbestemmelser. Utvalget åpner også for eierskapsbegrensning i dagligvaresektoren.

BEDRE SPOR: Økonomiprofessor Tommy Staahl Gabrielsen ved Universitetet i Bergen mener forbrukerne måtte ha betalt en høyere pris i er lagt frem sikrer at vi bevarer konkurransen, og at leverandørene strekker seg for å holde høy kvalitet og lav pris, sier Staahl Gabrielsen.

mot å bli kuttet ut. Det ville ikke gitt mye motivasjon til å strekke seg til lavere priser eller bedre kvalitet, sier Staahl Gabrielsen.

Lovforslaget som nå ligger på bordet tar derfor bare hensyn til situasjoner der delisting skjer utenfor de tidspunkter eller perioder som er avtalt.

– Dersom leverandørene blir kastet ut av hyllene midt i en avtaleperiode er det å anse som et avtalebrudd, og må behandles som det, sier Staahl Gabrielsen.

Mer forståelig

I tillegg er det formulert regler med tanke på at de avtalene som inngås mellom leverandører og kjeder skal være tydelige og forståelige for begge parter.

– Det har vært et problem i bransjen at det ikke har vært lett å skjønne hvilke kontraktsforpliktelser man inngår. Mange av klagen som matkjedeutvalget videreformidlet gikk på dette, sier Staahl Gabrielsen.

Ifølge økonomiprofessoren skal det nye lovforslaget også fange opp situasjoner der korte tidsfrister gjorde at leverandørene ikke hadde kapasitet til å

sette seg inn i de kontraktsforslagene de ble presentert for.

Konkurransen fungerer

– Betyr dette at dere frikjenner matvarekjedene i forhold til de anklagene som ble fremsatt av matkjedeutvalget?

– Vi har få indikasjoner på at det er noen konkurranseproblemer i dagligvaremarkedet når vi ser på lønnsomhet i kjedeledet og leverandørleddet. Men det er få kjeder, og viktig å være på vakt for å sikre god konkurranse, sier Staahl Gabrielsen.

Økonomiprofessoren mener også at norske forbrukere til en viss grad får det vareutvalget de fortjener.

– De som vil ha et bredere utvalg må være villige til å betale for det. Vi har en spredt befolkning, og for mange butikker vil

det være ulønnsomt å opprettholde et bredt vareutvalg, sier Staahl Gabrielsen.

– Ikke skadelig

Han mener de endringene som er i ferd med å skje i norsk dagligvarebransje, der ICA samarbeider med NorgesGruppen om innkjøp, ikke nødvendigvis er skadelig for konkurransen.

– Det høres ut som en effektiv løsning, og ICA ville nok ikke inngått en slik avtale uten at de fikk lavere kostnader og bedre priser. Men jeg må ta forbehold om at jeg ikke kjenner avtalen i detalj, sier han.

Økonomiprofessoren mener at et slikt samarbeid ikke vil påvirke konkurransen negativt.

– Det er derfor spennende å se reaksjonene fra f.eks. Rema 1000, som er sterkt imot samarbeidet mellom ICA og NorgesGruppen. Avtalen gjør at ICA kan bli en hissigere konkurrent, men samarbeidet fører til at Rema må kjempe enda hardere for å konkurrere om kundene, sier han.

Det ville ikke gitt mye motivasjon til å strekke seg til lavere priser

TOMMY STAHL GABRIELSEN,
PROFESSOR I ØKONOMI

• Varehenger fra kr 5.995
• Båthenger fra kr 7.495
• Yrkeshenger fra kr 15.495
• Skaphenger fra kr 23.995
• Hestehenger fra kr 33.995

Priser er veill., inkl. mva. Hest – Skaphengere er FOB Gaupen. Reg. omk. kan tilkomme.

NYHET 2013
FLERE NYE MODELLER OG VEKTKLASSE

Tellnes Næringspark, Sund Auto ... 56 31 95 95
Bergen, Felleskjøpet 03 520
Laksevåg, Felleskjøpet 03 520
Manger, Felleskjøpet 03 520

KJØR NORSK